

GRÄNSZON

Under Julimonarkin uppfördes stora försvarsverk för att skydda Paris från angripare. Bland annat byggdes en mur och en 250 meter bred gränsson anlades som skulle skilja huvudstaden från omgivningen. I denna *Zone non aedificandi* fick inga hus uppföras eller träd planteras. Tanken var att hålla sikten så klar som möjligt för att man skulle kunna observera eventuella fientliga trupper som försökte närma sig staden. Försvarsannordningarna skulle visserligen få en marginell roll i det Fransk-Preussiska kriget och den efterföljande Pariskommunen, men framför allt var ”zonen” (*la zone*) betydelsefull som mötesplats för marginaliserade figurer i samhällets utkant. Så småningom uppfördes informella odlingsplatser och till och med provisoriska hus här och där. Zonen blev samtidigt utgångspunkt för otaliga legender och berättelser och den fick en särställning i det allmänna medvetandet som en sorts spegelbild av staden och den normalitet som den från början var tänkt att skydda.

Kyrkan Saint-Antoine-de Padou sedd från Paris *Zone non aedificandi*, 1920. Källa: Bibliothèque nationale de Paris / gallica.bnf.fr

I det här numret inleds en ny essäserie under just rubriken ”Gränsson” som kommer vara ett stående inslag i TfL under de kommande två åren. Här vill vi uppmuntra till fördjupade reflektioner om vårt ämnes gränser och kontaktytor med andra discipliner, om tvär- och mångvetenskap. Men också om själva studieobjektet, den skönlitterära texten och skönlitteraturens mångskiftande praktiker som ofta är just gränsöverskridande. ”Gränsson” kan alltså både beskrivas som ett tentativt *fastställande* av en ordning och som något som utmanar eller destabiliserar denna ordning genom att blixtbelysa avigsidor, utkanter eller gråzoner – precis som i exemplet med den parisiska *Zone non aedificandi*.

Om vi ser till en bredare kontext så får det franska verbet *zoner* under 1900-talet betydelsen att ”planlägga” eller att ”upprätta en detaljplan”, men samma ord betyder också enligt *Le Petit Robert* just att ”leva ett liv i marginalen”: en *zonard* är, i förlängningen, en skum och ljusskygg figur. Ambivalensen kommer kanske av att ”zonen” är en plats där något övergår i något annat, en vision projicerad på en yta som är stadd i förändring just genom att vara planerad eller öronmärkt i något bestämt syfte. Här ligger den kreativa hallucinationen nära, som i Apollinaires stora modernistiska dikt ”Zone” (1913) – antagligen inspirerad av Paris *Zone non aedificandi* – där Eiffeltornet i inledningsstrofen åkallas som en herde som vallar en månghövdad flock (”direktörer, arbetare och vackra daktylo-stenografer”) genom en dag i storstaden tills natten faller och alla gränser suddas ut: ”Adieu adieu / Soleil cou coupé” (Adjö adjö / halshuggna sol).